

ТА'ЛИМ ТИЗИМИДА ИННОВАЦИОН ВА ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРДАН Фойдаланишнинг Педагогик ва Психологик Аҳамияти

Гаффорова Зилолахон Ботир қизи

Фарғона вилояти Қўштепа тумани 49-умумий ўрта та'лим мактаби
Амалиётчи психологи

Аннотатсия : инновацион фаолият-педагогнинг ўз касбини такомиллаштиришдаги мавжуд шакл ва воситаларни эгаллашга ижодий ёндашувини назарда тутди. Таълимдаги инновациялар ва инновацион фаолият ҳақида барқарор, ҳаммага маъқул бўлган илмий тасаввурлар ва инновацион педагогик фаолият ҳақида барқарор ва ҳаммага маъқул бўлган илмий тасаввурлар таснифлар шу пайтгача мукамал таркиб топган эмаслигини ҳам эътироф этиш лозим.

Калит сўзлар: технология, инновацион, контсептсия, ресурслар, ташкилий, услубий, психологик, педагогик жамоалар, параметрлар, та'лим инновацияси. Калит

Инновацион технологиялар педагогик жараёнда ўқитувчи ва талаба фаолиятига янгилик, ўзгартиришлар киритиш бўлиб, уни амалга оширишда интерфаол методлардан фойдаланишни тақозо этади. Интерфаол усуллар таълим жараёнида қатнашаётган ҳар бир ўқувчининг фаоллигига, эркин ва мустақил фикр юритишга асосланади. Бу усуллардан фойдаланганда билим олиш ўқувчи учун қизиқарли машғ'улотга айланади. Интерфаол усуллар қўлланилганда ўқувчилар ўқитувчилар ёрдами ва ҳамкорлигида мустақил ишлаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар. Ўқувчилар янги билимларни илмий изланиш, тадқиқотчилик, тажриба синовлар ўтказиш асосида ўзлаштирадилар. Илм орқали билим олиш тамойилига амал қилинади. Таълим жараёни қатнашчилари кичик гуруҳларга бўлинган ҳолда ишлайдилар. Ўқув топшириқлари алоҳида бир ўқувчига эмас, балки кичик гуруҳнинг барча аъзоларига берилади. Ўқитиш жараёнини ташкил этишнинг асосий шакли дарсдир. Ҳозирги пайтда дарснинг хилма хил ноанъанавий шакллари жорий этилмоқда. Бундай дарслар ўқувчининг ижодий қобилиятини ўстириш, ақлий салоҳиятини кучайтириш, илмий дунёқарашини кенгайтириш ва ҳар бир янгиликни тез ва тўла қабул қила олиш кўникма ва малакаларининг шаклланишига хизмат қилади. Дарс жараёнида инновацион технологияларни қўллаш ўқувчиларда илмий изланишга қизиқишни уйғотади, ижодкорлик ва бунёдкорлик

қобилиятини ривожлантиради. Натижада эгалланган билим, кўникма ва малакалар амалий фаолиятда татбиқ этилади, ўзлаштириш сифати ошади. Бунинг учун ўқитувчи маҳоратли бошқаруви ва мавзуларнинг мазмунига қараб дарсни тўғри режалаштириши, машғулот давомида барча ўқувчиларни фаол ва онгли ишлашларига эришмоғи лозим. Зеро, ўқитувчи таълим ислоҳотининг бош ижрочисидир. Бунда ҳар бир ўқитувчини қисқа вақт ичида жуда катта миқдордаги ахборот тўпламини ўзлаштириш, қайта ишлаш ва амалда қўллай олишга ўргатиш муҳим аҳамиятга эга. Уни ҳал қилишда ўқитувчига ўқитишнинг анъанавий усуллари билан бирга замонавий ахборот технологиялари, жумладан компьютерлардан фойдаланиш ёрдам беради.

Педагогик инновация бу педагогик фаолиятдаги янгилик, ўқитиш ва тарбия мазмуни ва технологиясидаги ўзгаришлар, уларнинг самарадорлигини оширишга қаратилган. Инновация – натижаси сифатида тушунилади ва инновацион жараён учта асосий босқичнинг ривожланиши сифатида қаралади: ғояни яратиш (маълум бир ҳолатда, илмий кашфиёт), амалий жиҳатларда ғояларни ривожлантириш ва янгиликларни амалиётга татбиқ этиш. [2] Педагогик инновациялар самарадорлигининг ўлчови сифатида оптималлик ўқитувчи ва ўқувчиларнинг кафолатланган натижага эришиши учун куч-қувват сарфлашларини тақозо этади. Турли ўқитувчилар ва ўқувчилар ўзларининг шахсий педагогик ҳамда ўқув фаолиятлари жараёнида турлича даражадаги самарадорликка эришадилар. Худди мана шунинг ўзи педагогик инновацияларнинг оптималлик даражасини белгилайди. Инновацион усулларнинг энг муҳим белгиси сифатида натижаланганлик ўқитувчи фаолиятида ижобий ютуқларга эришилгандагина намоён бўлади. Ўлчовлардаги технологиклик, кузатувчанлик, натижаларнинг қайд этилганлиги ўқитишнинг янги усуллари, методларини баҳолаш орқали намоён бўлади. Мазкур ўлчовнинг аҳамиятли жиҳати шахс, унинг идроки ва тушунчаларини шакллантиришнинг бир бутунлигида намоён бўлади. Шу муносабат билан инновацион жараёни илмий ғояни амалий фойдаланиш босқичига олиб чиқиш ва шу билан боғлиқ ижтимоий педагогик муҳитдаги ўзгаришларни амалга ошириш жараёни деб ҳисоблаш мумкин. Ғояларнинг инновацияга айланишини таъминлайдиган ва бу жараёни бошқариш тизимини шакллантирадиган фаолият бу инновацион фаолиятдир. Инновация жараёни ривожланиш босқичларининг яна бир ўзига хос хусусияти мавжуд. Педагогик тажрибада педагогик инновацияларни ижодий қўллаш алоҳида

Ўқитувчилар иш фаолиятининг бошланг'ич босқичида намоён бўлади. Мазкур инновациялар тажрибаси синовдан ўтказилиб, объектив баҳолангандан сўнг оммавий тарзда қўллаш учун тақдим этилади. Кенг оммалашган, ижобий натижаларга эришиш имконини берадиган инновацион усуллардан фойдаланган ҳолда ўқитувчиларнинг креатив функцияларини ривожлантириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Педагогик инновацияларни баҳолаш мезонларини билиш ўқитувчининг педагогик ижоднинг ранг-баранг шаклларини ўзлаштириши учун қулай шароит яратади. Педагогик маданиятнинг оддий эсда қолган билимларни такрорлаш шаклидан бошлаб, илмий педагогик жамоатчиликка маълум бўлган г'оялар, концепсиялар, технологияларни ўз шахсий фаолиятига сингдиришдан уларни эвристик, креатив ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этишга қадар бўлажак педагогларнинг кундалик ҳаракати мазмунини ташкил этиши лозим. Педагогик инновацияларнинг мазмуни, уни қўллаш методларини бўлажак ўқитувчилар тажрибасига сингдириш муҳим аҳамиятга эга. Таълим муассасаси ҳаётига педагогик инновацияларни кенг кўламда олиб кириш учун унда янгилик муҳитини яратиш, муайян ахлоқий психологик ҳолатни шакллантириш, ташкилий, методик, психологик характердаги чора-тадбирларни қўллаш талаб этилади. Шу мақсадда бўлажак ўқитувчиларнинг креатив функцияларини ривожлантириш, уларни педагогик инновациялар билан изчил қуроллантириб бориш, инновацион усулларни таҳлил ва татбиқ қилишга ўргатиш вазифасини қўйиш лозим [2]. Педагогика фанида таълим тизимидаги янгилик масалалари муттасил мутахассислар томонидан ўрганилиб келинмоқда. Бироқ, ижтимоий-педагогик янгиликлар минтақавий таълим тизимини ривожлантириш омили сифатида, бир томондан, нисбатан яқинда тез ривожланаётган ижтимоий педагогика фан ва амалий фаолият соҳаси сифатида нисбатан яқинда пайдо бўлганлиги сабабли, бошқа томондан, таълимни марказсизлаштириш ва минтақалаштиришнинг ижтимоий тенденциясининг нисбий янгилиги билан бог'иқ. Бундан ташқари, хусусий, тўғ'ри педагогик (масалан, услубий) янгиликларнинг самарадорлиги, агар улар ижтимоий-педагогик режада қўллаб-қувватланмаса, анча натижа паст бўади. Шундай қилиб, хусусий инновациялар ва ижтимоий-педагогик янгиликларни қўллаб-қувватловчи ижтимоий-педагогик контекстни яратиш ҳам, маълум ҳажм, миқёс ва даража умуман минтақавий таълим тизимини ривожланишини сезиларли даражада кучайтириши мумкин. [3]

Хусусан, турли хил инновацион жараёнларнинг ҳаётий даврларини ўрганган педагогик инновациялар соҳаси мутахассиси В.И.Загвязинский таъкидлашича янгиликни ривожлантириш натижасида ижобий натижаларга эришган ҳолда, ўқитувчилар уни асоссиз равишда уни универсallasштиришга, уни педагогик амалиётнинг барча соҳаларига татбиқ этишга интилаётганликларини таъкидлайдилар. Кўпинча муваффақиятсизлик билан тугайди ва умидсизликка олиб келади, янгиликка совийди. Бошқа бир тузилмани (ҳозир айтилганига жуда яқин) аниқлаш мумкин. Бу моддий ишлаб чиқариш соҳасидаги инновациялар назариясидан олинган инновация генезисининг тузилиши. Аммо ўқувчи етарлича ривожланган тасаввурга эга бўлса, мактабдаги инновацион жараёнларга ўтиш жуда қулай: г'оянинг пайдо бўлиши, ривожланиши, дизайн (қоғ'озда нима бор), ишлаб чиқариш, (яъни амалий ишда ўзлаштириш) бошқа одамлар томонидан фойдаланиш. [4]

Юқоридагилардан ташқари ҳар қандай инновацион жараёнда янгиликларни яратиш ва янгиликлардан г'ойдаланиш (ўзлаштириш) каби тузилмаларни кўриш осон; бир-бири билан бог'лиқ бўлган микроинновацион жараёнлардан иборат бўлган бутун мактабнинг ривожланиши асосида ётадиган мураккаб инновацион жараён. Ўқитувчиларда ижодкорликни шакллантиришнинг муҳим педагогик шарти уни мустақил билим олиш ва ижодий фикрлашга ё'налтиришдан иборат. Шу билан бир қаторда, ўқитувчилар орасида ижодий муҳит, муайян маънавий-руҳий ҳолат, ташкилий, методик, психологик чора-тадбирлар қўллашга ҳам алоҳида эътибор қаратиш лозим.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // «Халқ сўзи» газетаси, 2017 йил 23 декабр

2. Ибрагимова Г.Н. Интерфаол ўқитиш методлари ва технологиялари талабаларнинг креативлик қобилиятларини ривожлантириш. И Монография. – Т.: «Фан ва технологиялар», 2016. -77-б.

3. Мочалова Н.М. Мактабнинг методик ишини ташкил этишнинг инновацион ёндашувлари: Ўқув қўлланма. – Уфа, 2002. – 86 бет

Сластенин В.А., Подимова Л.С. Педагогика: инновацион фаолият. – М., 1997

4. Панфилова А.П. Инновацион педагогик технологиялар: Фаол ўрганиш: Олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик / А.П. Панфилов. – М., Академия, 2009 й.